

Forfatter: Selv-Citationen

Titel:

Citation: "Selv-Citationen", i *Fjorten eventyr og fortællinger*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1989, s. 128. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ingemann01-shoot-workid62379/facsimile.pdf> (tilgået 13. maj 2021)

Anvendt udgave: Fjorten eventyr og fortællinger

Selv-Citationen

I Aaret 1817, da de Hofianske Fantasier vare nye i Læseverdenen, var der i Kjøbenhavn megen Tale om den saakaldte Selv-Citation, der paastodes at være forbunden med en livsfarlig Vision. Dette fantastiske Foretagende bestod i, at man indfandt sig ganske ene ved Midnat i en Kirke eller ved en øde Ruin eller paa et andet ensomt og høitideligt Sted, og der tre Gange, med et Minuts Ophold mellem hver Gang, med høi og tydelig Røst og med fuld Alvor, kaldte paa sig selv med sit fulde Navn, og, mellem hver Gang Navnet var nævnet, spurgte ligeledes høit, tydeligt og alvorligt: «Ivo kalder mig?» Naar Dette var skeet, paastodes der, vilde Billedet af den Citerendes eget Væsen ligesom træde ud af hans Sjæl og pludselig stille sig for hans Øine. Om det var for det ydre eller indre Øie, dette Billede vilde vise sig, var uvist; men Synet deraf skulde være saa rædselsfuldt, at kun få Mennesker vilde have Styrke til at udholde det. Det Menneske, der saaledes vovede at fremkalde sit eget hemmelighedsfulde Væsen, hvis Døbbelthed allerede synes at antydes i enhver Tale, et Menneske holder til sig selv, vilde derved, paastodes der, ved et Slags Selvmagnetisme have adskilt, hvad der i vor nærværende sande Tilværelse altid var inderlig forbundet, og denne Selvopløsning var igrunder et hemmelighedsfuldt Selvmord, da enhver saadan Selv-Visionær enten maatte blive afsindig og ligesom tabe Sammenhængen i sit eget Liv og Væsen, eller saaledes overvældes af Rædsel, at han døde paa Stedet. At Vanvid eller Døden kunde være en Følge af denne Selv-Citation, betragtedes ikke som en blot Virkning af Fantasien og en overtroisk Spænding, der kunde ryste Nervesystemet og fremkalde en pludselig Epilepsi; men man meente, at dette Phænomen maatte have en virkelig objectiv Grund i Menneskenaturens hemmeligste Naturlove og maaskee først engang blive Gjenstand for klar videnskabelig Beskuelse, naar man fuldelig forstod Sammenhængen mellem Aand, Sjæl og Legeme, og naar den animalske Magnetismes Hemmeligheder ikke længer stode som halvbetvivlede Gaader for Erkjendelsen.

Fra *Nye Eventyr og Fortællinger*, 1817

Over denne Selv-Citation var der i et Aftenselskab af unge Studenter paa Walchendorphs Collegium sagt mange baade dybsindige og urimelige Ting. Den unge theologiske Student Frederik Holm havde opmærksom hørt efter, men ikke ytret sin Mening med noget Ord. Han var i den sidste Tid bleven besynderlig taus og indesluttet. Tilforn havde han været munter, vittig og aandrøg; han var tillige et overordentlig smukt Menneske; men en ulykkelig Kjerlighedshistorie havde udslukket alt Liv og al Glæde i hans kjække, dog noget vel fine og sværmeriske Aasyn. Han saae bleg og sygelig ud, og hans Venner vare høilig bekymrede for ham.

Denne Aften havde han dog forsaavidt været livlig og selskabelig, at han med største Deeltagelse og ofte med tindrende Øine havde givet Agt paa de fantastiske Fortællinger, man overbød hverandre i at meddele. Alvor og Spøg havde vexlet i Underholdningen, og, naar Historierne bleve alfor fantastiske eller rædselfulde, havde Forstands-Oppositionen gjort sig gjældende, som Vid, Spot og Humor. Denne Retning havde Undersøgelsen om Selv-Citationens Mulighed nu ogsaa taget. Nogle fandt dette Fantasteri beslagret med Dobbeltgængeri, og man begyndte at fortælle Spashistorier for at parodiere det overdrevne Visionsværmeri. Da reiste den unge Holm sig og spurgte, om Nogen af dem havde Mod til at gjøre et Forsøg, for at overbevise sig selv og alle Andre om Taalbarheden i den Selv-Citation, man nylig med Alvor og Interesse havde omtalt, men nu var bleven saa enig om at udlee. – En og Anden paastod vel, at han ingenlunde kunde finde Forsøget betænkeligt; men Alle bleve dog snart enige i, at ethvert alvorligt Forsøg allerede forudsatte en afstændig Overtro og en forskræket, sygelig Fantasi-Forvildelse. Uden fuld Alvor kunde intet Forsøg have nogen Betydning. Ingen var følgelig istand dertil, meente man, undtagen en Sværmer og Fantasi; men for en Saadan maatte det altid af psykologiske Grunde være ligesaa farligt som upaalideligt. Tanken om et virkelig oplysende Forsøg var saaledes en Selvmødsigelse.

Dette Raisonnement syntes den unge Holm hverken at følge eller give Agt paa. Han hensank atter i sin forrige Taushed, og da Selskabet skiltes ad, spurgte han kun den af hans Venner, som havde beskrevet Maaden, hvorpaa Selv-Citationen skulde foretages, om der ingen flere Ting var at iagttage derved, end hvad han havde anført.

«Det ved jeg ikke» – svarede hans Ven, undvigende, og fortrød at

have bragt denne Materie paa Bane, som syntes ham paa en betænkelig Maade at have gjort Indtryk paa hans unge tungstødige Ven. – »Tænk ikke mere paa de Narrestreger!» – tilføiede han – »bliv dog aldrig forrykt og gjør slige Experimenter med dig selv!»

Vennen fulgte Holm til hans Bolig, og de skiltes ad.

Holm havde paa hele Veien været taus. I han var fast besluttet paa endnu samme Nat at foretage hin fantastiske Selv-Citation, som Tabellen havde været om paa Walchendorphs Collegium. Han følte Modbydelighed for Livet i dens sædvanlige Skikkelse; det syntes ham philistrøst og betydningsløst og havde tabt al Tillokkelse for ham, ved Overbevisningen om, at han ikke var elsket af den Pige, som han i et heelt Aar havde knyttet alle sine Livsforhaabninger til. Et Spring ud over Livets sædvanlige Sphære syntes ham i dette Øieblik det eneste Ønskelige. Skulde saadant et Spring ogsaa koste ham et Liv, som han nu foragtede, og den Forstand, der med den hele Bevidsthed syntes ham en Plage – saa forestillede han sig det dog ikke som noget almindeligt Selvmord eller en Selvplosion uden al høiere Hensigt. Det kunde jo muligens lede til en physiologisk Opdagelse – til et Udbytte for Videnskaben – – I disse forvirrede Tanker gik han ud af sin Gadedør ligesom Vægteren raabte Tolv. Han lagde Mærke til Vægtersangen om Frelserens Fødselstime »til Trøst for al Verden, som ellers var forødt» – og det stemte ham vemodig, men standsede ham ikke. Hans Vej gik ud af Nørreport, som var under Reparation og mod en Afgift kunde passeres af Fodgængere. – Han gik til Assistentskirkegaarden. Her vilde han opsøge det høitideligste og mest afides Sted mellem Gravene, for at kalde paa sig selv og fremmane sit eget Aandebillede, hvis en saadan Handling var mulig. Han standsede endelig i den stille, stjerneklare Nat imellem nogle Sørgepile ved en nylig opkastet Gravhøi, hvorpaa der laae en frisk Krands. Med fast, alvorlig Villie og i den høieste Spænding udtalte han høit sit fulde Navn, Carl Frederik Theodor Holm, i en opfordrende og kaldende Tone. Han standsede nogle Secunder for at spørge: »Ivo kalder mig?» – Men inden han havde fremsagt disse Ord, hørte han en anden Stemme spørge: »Ivo kalder?» – Han saae sig forbauset om til alle Sider, men opdagede Ingen. Der var dødstille omkring ham, og intet Blad rørte sig i den stille Nat. Han troede at have hørt fejl, eller at det Ord, han havde paa Læberne, allerede havde faaet Lyd for hans aandelige Sands inden det var udtalt. Han følte sig greben af hele Uhyggeligheden i sit

Føretagende, men vilde dog ikke opgave det og spurgte faldstændig:
»Hvo kalder mig?»

Efter nogle Øreblukkes Ophold vilde han anden Gang citere sig selv og nævne sit Navn, da hørte han sit fulde Navn allerede nævnet med en Stemme, som ikke klang ham fremmed, men som dog ikke var hans egen. »Jeg, dit andet bedre Selv kalder dig, for at advare dig – vedblev den usynlige Røst – fremkald ikke dit tredje og dæmoniske Selv til din Fordærvelse.» Han syntes tydelig at høre disse Ord, men kunde intet Menneske opdage. Følelsen af det Ubegribelige og Spøgelsagtige træde et Øeblik med at overvælde ham med sin Rædsel; men han fattede sig og samlede sine Tanker. »Det maa gaa naturligt til« – sagde han til sig selv – »det maa være en af dine Venner, der hemmelig har fulgt dig hid og har skjult sig for at advare dig – men, ligemeget fra hvem Advarselen kommer! – jeg vil følge den.» Han vendte sig bort og forlod Kirkegaarden.

Tanken om det tredobbelte Jeg, som hin Advarsel havde fremkaldt, beskæftigede ham, og det syntes ham, der laae Mere dera, end den advarende Ven maaskee selv havde tænkt paa. At der var en Træthed i alt Liv, saavel i Verden som i Guddommen, var en Tanke, han ofte havde grundet paa – og at der foruden hans jordiske og timelige Væsen baade var en guddommelig og en dæmonisk Natur i ethvert Menneske, var han kommen til et Slags dunkel Overbevisning om. – Kan mit jordiske og timelige Væsen selv fremkalde sine høiere Natu- rer – tænkte han – og derom er jo ingen Tvivl: en vis Forstand – saa var det maaskee dog ingen fremmed Ven, der advarede mig, men mit andet høiere og guddommelige Væsen, som ikke fremtræder synligt, men kun taler til os i Samvittigheden og den dybere Bevidsthed. – Skulde det være muligt – i formastelig Foragt for Livet i dets nærværende Skikkelse og for den Forstand, der skal lede os gennem Verden – at fremkalde vort tredje og dæmoniske Væsen – saa maatte vel den høiere guddommelige Natur i os kunne tale saa høit i vor Bevidsthed, at der kunde gjenklinge i vor ydre Sands og skræmme os tilbage fra Fordærvelsen – –

Omtrent saaledes havde han rasonneret med sig selv, medens han gik hjem fra Assistents-Kirkegaarden. Han havde aldeles opgivet hin farlige fantastiske Idee med Selv-Citationen, og siden anstrengte han alle sine Aandskræfter for at overvinde den indtraadte Sygelighed og Overspændthed: hans Sindstemning, Vægterverset, som han havde

hørt, da han hin Nat forlod sin Bolig, var ligesom blevet hængende i hans Erindring og lød bestandig for hans indre Sands, ligesom undertiden et Ord eller en Melodi hele Dage kan gjenklinge i vor Sjæl. Denne Reminiscents antog han, ligesom hin Røst ved Graven, for et frelsende Vink af sin egen høiere og guddommelige Natur. Han kastede sig atter ivrig ind i sin Theologi, og nogle Maaneder efter hin Begivenhed havde han lykkelig overvundet hver Rest af Livslede og sygelig Forsterthed. Han saae nu tydeligt, at den ulykkelige Kjerlighedshistorie, der havde bragt ham ud af al aandelig Ligevægt, var en Illusion, der opløste sig i Tomhed, Forfængelighed og Selvbedrag.

Sex Aar efter var Frederik Holm Præst og lykkelig Ægte mand. Da han en Aften sad blandt nogle af sine gamle Venner i den stille fredelige Præstegaard, og Taleren faldt paa hin fantastiske Aften paa Walchendorphs Collegium og paa Selv-Citationen – smilede han roligt, men alvorligt, og sagde: jeg takker dog hin Aftens Sværmeri og Selv-Citationen for min Lykke; men jeg vil aldrig raade noget Menneske til slige formastelige Experimenter med det Dybe og Ubegribelige i vor Natur.»

Niels Dragon

Der tjente en Karl paa Frederiks Hospital, som var særdeles yndet af Lægerne og af de unge chirurgiske Candidater, da han fortræffelig forstod at gaae dem tilhaande ved Obductioner og Scheletteringer. I det første Aar, han var der, havde han været den lystigste Karl af Verden: han loe og sang altid, selv ved de modbydeligste og for Mange rædselfulde Arbejder med de til Schelettering bestemte Lüg, som han ofte ganske alene maatte sysle med om Natten. Han var hverken overtroisk eller frygtsom, og hvergang der forefaldt nogetsonhelst Arbejde, som de andre Hospitalskarle ikke havde Mod til, hed det altid: hvor er Niels Dragon? han er ikke bange for Satan selv. Han havde været Soldat, var endnu kun 30 Aar gammel og en udmærket smuk Karl, der gjorde megen Lykke hos Kjønnen. I dette Capitel havde han Ord for at være et Slags Don Juan i en lavere Sphære; dog herfor blev han ikke bedømt meget strengt af de unge Chirurger. Med Eet blev Karlen tungsindig og syntes at lide af Samvittigheds-skrupler. Hans allerbedste Ven paa Hospitalet, den høie Fyrbøder, havde hængt sig. Fyrbøderens Bryllup havde været bestemt for tre Dage siden; men Aftenen før Brylluppet havde han truffet sin Brud i den uimodstaaelige Niels Dragons Arm. Den forrædte Fyrbøder havde kun hvisket sin troløse Brud nogle Ord i Øret og øiebliklig forladt dem.

Den tredje Nat efter Fyrbøderens Selvmord stod Niels Dragon alene i det store Hospitalskjøkken og fyrede, i den afdøde Fyrbøders Sted, under en uhyre stor Kjedel med lukket Laag, hvis Brug vel var ham bekjendt, men som han aldrig før havde følt nogen Betænkkelighed ved at sysle med. Han havde Befaling til at bringe den i Kog og lade den koge en heel Time. Samme Aften havde han haft en alvorlig Scene med den ulykkelige Fyrbøders Trolovede, som han havde lovet at ægte; men med Gru havde hun fortalt ham hvad hendes Brudgom havde hvisket hende i Øret, da han gik bort og tog sig saa skrækkeligt af Dage: »Inden tre Nætter« – havde han sagt – »skal jeg heite din Førføter og slæbe ham med mig for Guds Domstol!»

Fra Nye Eventyr og Fortællinger, 1847